

Самур

№ 10 (304) 2016-йисан 26-ноябрь

1992-йисан январдилай акъатзава

Цийиивилер

www.samurpress.net

Къезиларнавай къиметрив квалер

Азербайжан Республикадин Президент Илгъам Алиева Квалер Эцигзавай Гьукуматдин Агенстводин кваллахдихъ галаз алакълу тир са бязи месэлайриз талукъарнавай фармандиз къул члугунва. И

фармандив къадайвал, «MIDA» ММЖ-дин ихтиярда авай квалер къезиларнавай къиметрив къачун патал «Электрон гьукумат» порталда «Къезиларнавай къиметрив квалер» система арадал гъана, 2017-йисан 1-майдилай кардик кутуна кланзава.

Цийи система Азербайжан Республикадин Президентдин патав гвай Квалер Эцигзавай Гьукуматдин Агенстводи тешкил ийида. Система «MIDA» ММЖ-ди кардик кутада. Фармандихъ авсиятда са бязи министерствойриз ва Республикадин Министррин Кабинетдиз талукъ тапшуругъар ганва. И тапшуругъар къилиз акъудайдалай къулухъ республикадин агъалийривай къезиларнавай къиметрив квалер къачуз жеда.

Филиал кардик кутунва

Исмаиллы районда азербайжанвияр, лезгияр, гьапутар, урусар ва маса халкьарин векилар стхаяр хъиз санал яшамин жезва. Ина

шумудни са лезги хуьрер ава. Лезгийри хъиз, гьапутрини чпин члал, меденият, адетар, ацукъун-къарагъун хвенва. Чехи лезги хуьрера дидед члалан тарсар гузва. Са гафуналди, Исмаиллы чара-чара халкьарин ватан хъиз мултикультурализмдин ва толерантвилини чешне яз къалуризе жеда. Гьа ихтин чешне тирвилей и йикъара районда дуьньядин халкьариз талукъ тир Бакудин Мултикультурализмдин Меркездин филиал кардик кутунва. Ина тухузвай мярекатар телемуьгъ хъиз менфят къачузвай Интернетдин куьмекдалди вириниз раиж ийида. Филиалда муаллимрин куьмекдикай генани гегъеншидиз менфят къачуда

Хвеша жеда

К а р а тIанвайбурун тахсирдилай гьил къачунихъ авсиятда алай йисан 31-декабрдиз - Дуьньядин Азербайжанвийрин Рейсавилин Юкьуз Президентди талукъ серенжемдиз къул члугун мумкин я. Улькведин къили гьар йисан эхирдиз ихтин серенжем къабулун адетдиз элкьвенва.

Президентдин патав гвай Амнистиядин Комиссиядай малумат гайивал, алай вахтунда ина менефесдик акатна кланзавайбурун арзайризни документриз килигзава, талукъ справкаяр гъазурзава. Нубатдин серенжемди цийи йисан суварин члавуз вишералди хизанриз хвеша ийида.

И ЧИЛ ХАЙИ ДИГЕ Я

КЪУЛ ТУЪХУЪР МИЙИР

Редактордин гаф

Са береда зи виридалайни рикI алай кIвалахрикай сад лезги хуьрериз фин тир. Дагъларин ценерив, тамарин, багъларин мукъув экIя хьанвай и гуьлуьшан чкайри датIана эвердай заз. Тек са тIебиатдин иервилери ваъ, гьакI анра уьмуьр гьалзавай чи ватангьлийрин ацукъун-къарагъунри, абурун къенивилери, элдин адетриз амал авуни руьгъ кутадай зак. Гурмагърай гум акъатзавай кIвалер, аялрив ацIанвай гьенер акъван рикIиз чими тир хь! Нин раклар гатана къенез гьахьайтIани, чими къулар хуьредай чиниз. Берекат, регъятвал, аваданвал аквадай ваз.

Эхиримжи вахтара физ кланзамач заз хуьрериз. Вучиз лагъайтIа эвелан дад кумач абурухъ. Къуьзубур жергяна ацукъдай кимер ахквадач ваз хуьрера. Эвелан эл агуддай мелерал дуьшуьш хъжедач вун. Хуьруьнвийрин къилихарни дегиш хьанва. Виликан хъиз са-садан кIвалериз фин-хтунар амач хуьруьнвийрихъ, арадай къванцин паруяр хкажна гьарад вичин гьвечIи дуьньяда гьахьнава.

Аквас-аквас къилихар дегиш жезва инсанрин. Зегьметдив дигай виликан хуьрер амач. Жегьиларни, яшлубурни кагъул хьанва. Эгъ, и кардиз эхиз жез тир, эгер чи ватангьлийри вирида сад хъиз чпин кIвалерин, чилерин къайгъу чIугунайтIа. Гила рикI тIардай маса кар хьанва. Аквас-аквас къулар туьхуьзва. Гурмагъдай гум акъатзава чир кIвалерин къадар къвердавай пара жезва. Дакларрай йифиз экв ахквазмачир кIвалери рикI тIарзава. Иесияр инизаниз куьч хьана, ичIиз амай кIвалерин акунри шел гъизва инсанриз. КIвалерин фадлай эгъенг такунвай цлари, абурун ранг алахъай шуьшебендри, эчIелри къунвай гьенери, яд авачиз къуразвай

багълари гьам гъизва.

Са береда чи дагъдин хуьрер и гьалда авай. Рекьер авачиз инсанар хуьрерай катзава лугъузвай. Гила КцIарин мукъув гвай, рекьер асфальт тир, газдив, цив таъмин хьанвай хуьрерай куьч жезва инсанар. Алатай гьафте ГадацIийихуьре ракларрикай куьлегар куьрсарнавай шумудни са кIвалер акуна заз. Бубад кIвалин экв туьхуьрна яргъариз акъатзавайбуру къвердавай гел атIузва хуьруькай. Гзафбур гатун варцарани хквезмач хуьруьз. Гьа икI, квадариз вердиш хьанва чун. Чахъ квадар тавур вуч ама?

Гила чи хуьрериз фейила виш йисар вилик чи зурба шаир Куьре Мелика тIал кваз лагъай цIарар рикIел хквезва зи: «Эй лезгияр, къул хуьз эгечI!»

Чир хъухъ!

XX асирдал къведалди лезги чIалакай гьам региондин агъалийри, гьамни къуниш халкьарин векилри гегъеншидиз менфят къачузвай. С.Броневскийди 1823-йисуз Москвада чапдай акъудай вичин «Кавказцы. 1750-1820» ктабда малумат гайивал, XVIII асирда Лезгистандин агъалийрилай гьейри Дагъустандин са шумуд аялатдин - Акушадин, Джэнгутендин, Къаракъайтагъдин, Кубачидин, Къазикъумухдин, Табасарандин агъалиярни лезги чIалал рахазвай.

Халкъ патал авур
карди цуьк акъудда.

Лезги халкъдин мисал

Новости

www.samurpress.net

УНИКАЛЬНАЯ
НАХОДКА

Археологи Дагестанского научного центра (ДНЦ) РАН при раскопках в Дербенте обнаружили уникальную арабскую монету VIII века.

Она позволит ученым больше узнать о монетном дворе, существовавшем в городе в это время. «Это монета фельс – мелкая медная монета. Чеканки наместника Азербайджана и Армении. В то время это была одна огромная провинция в системе Арабского халифата. Монета уникальная, такие находки можно по пальцам пересчитать», – сказал вр.ио председателя ДНЦ РАН Муртазали Гаджиев.

Как удалось установить, монета была отчеканена в 743-744 годы нашей эры в Дербенте. О том, что в городе был монетный двор, ученым известно, однако, эта находка дает новые сведения о времени его существования.

«Известно было несколько его монеток, датированных 714-715, 723 годом и чуть более поздним временем. Но эта находка расширяет диапазон функционирования монетного двора, теперь мы знаем, что и в 743 году он в Дербенте еще был», – цитирует Гаджиева ТАСС.

Дербент – один из древнейших городов мира. Первое поселение Куро-Аракской культуры, обнаруженное археологами, возникло в эпоху ранней бронзы – в конце IV тысячелетия до н. э. Это единственный город античной эпохи, сохранившийся на своем историческом месте.

От редакции: Известный лезгинский учёный, доктор исторических наук, профессор Амри Шихсаидов в своей книге «Очерки истории, источниковедения, археографии средневекового Дагестана» (Махачкала, 2008) пишет: «С начала VIII века наместники Баб ал-аббаба (Дербента - ред.) начали чеканить в городе от имени халифов серебряные и медные монеты (дирхемы, фельсы), что подчеркивало политическое и экономическое значение города и отражало необходимость в пополнении денежного потока. Монетная чеканка существовала в городе на протяжении всего средневековья, и дербентские монеты, судя по местам их находок, имели хождение не только на Кавказе, но и в Юго-Восточной Европе, в Средней Азии, на Переднем Востоке.

**Öz tarixini dərindən
bilməyən xalq dünyanın
digər xalqları ilə eyni
sırada dayana bilməz.**

Zabit Rizvanov

ZABIT RIZVANOV FENOMENİ

Hər bir xalqın tarixində mayak kimi nur saçan görkəmli şəxsiyyətlər olur. Öz həyat və fəaliyyətləri, əqidə və amalları ilə nümunə olan, bənzərsiz ömür yolu keçən bu insanlar ürəklərdə və xatirələrdə daim yaşayırlar. Ləzgi xalqının həyatında belə nurlu simalardan biri Zabit Rizvanovdur. Əbəs yerə onu xalqın sevimlisi adlandırmırlar.

Anadan olmasının 90 illiyi qeyd olunan bu günlərdə çoxları Zabit Rizvanov fenomenini haqqında düşüncələrə dalır. Hamı bir nəfər kimi etiraf edir: “O, iliklərinə kimi xalqına vurğun insan idi”. Həyatını ləzgi xalqının tarixinin, ədəbiyyatının, mədəniyyətinin, etnoqrafiyasının, folklorunun öyrənilməsinə və təbliğinə həsr etmişdi. Qələmi ilə xalqına xidmət etmiş, bir-birindən maraqlı əsərlərində ləzgilərin milli-mənəvi dəyərlərini göstərməyə, ümumilikdə xalqın obrazını yaratmağa çalışmışdı. Bütün bunları təmənnə ummadan, əvəz gözləmədən etmişdi. Sadə ömür-gün keçirən, tamah nə oldugunu bilməyən bu insanın elə zəngin mənəvi dünyası, elə saf və təmiz arzuları var idi ki! Z.Rizvanov özünün “Vəsiyyət” əsərində yazırdı: “Tarixlə ədəbiyyat qardaşdır. Biri yaz deyir, o birisi yazdırır. Tarix öyrədir, ədəbiyyat bilgiləri hamıya paylayır. Tarix güzğüddür, ona tez-tez bax. Öz tarixini dərindən bilməyən xalq dünyanın digər xalqları ilə eyni sırada dayana bilməz.”

Zabit Rizvanov 1926-cı ilin noyabrın 26-da Qusar rayonunun İmamqulukənd kəndində anadan olmuşdur. Burada orta məktəbi bitirib Quba Pedaqoji Məktəbində təhsilini davam etdirmiş, sonradan Bakı Ali Partiya Məktəbində oxumuşdur. Ayrı-ayrı illərdə müəllim, kolxoz sədri, mədəniyyət parkının direktoru, rayon xalq yaradıcılığı evinin direktoru işləmişdir. Hələ orta məktəb illərindən yaradıcılığa başlamış, şeir və hekayələrlə Azərbaycan və Dağıstan mətbuatında çıxış etmişdir. Sonralar o, qələmini povest, roman, dram janrlarında sınamış, bir-birindən maraqlı əsərlər yaratmışdır.

Onun bütün həyatı zəhmət və fədakarlıq nümunəsi idi. Valideynlərini erkən itirən, Böyük Vətən müharibəsinin ağır-acılarını taleyində yaşayan, onun məhrumiyyətlərini görən bu insan həyatını ləzgi xalq folklorunu toplamağa və ədəbi yaradıcılığa həsr etmişdi. Son dərəcə xeyirxah, el-obasına ürəyi yanan insan olduğuna görə xalq onu çox sevirdi.

“Ruhun əzəbi” povestində Zabit Rizvanov öz prototipi olan Zakir obrazını yaratmışdır. Əsərdən oxuyuruq: “Zakir arıq adamdır... Əsgərlikdə olanda hərbi qəzetlərdə məqalələr, şeirlər dərc etdirən Zakir, sonralar rayon qəzeti ilə yaxından əməkdaşlıq etdi. Partiya sıralarına qəbul olundu, Ali Partiya məktəbinə göndərildi. O, raykomda işlədi, kolxoz sədri oldu. Rayon xalq yaradıcılığı evi açılanda Zakir onun direktoru təyin edildi. Zakirin məsləhətləri, təşəbbüskarlığı və fədakarlığı sayəsində rayonda ədəbi birlik, tarix-

diyarşünaslıq muzeyi, xalq teatrı, mahnı və rəqs ansamblı, rayonun milli qəzeti, ana dilində radio verilişləri redaksiyası açıldı, yerli şairlərin kitabları respublikanın paytaxtında çap olundu. Şair, dramaturq, folklorçu, toponimçi Zakir qonşu rayonlarda da məşhurlaşdı. Dərin elmi biliklərə malik bu xəstəhal yaşlı adam indi şəhər parkının direktoru olub.”

Z.Rizvanov bir elmi tədqiqat institutunun bir neçə ildə görə bilmədiyi işləri təkbaşına gördü. Zabit müəllim ləzgi kəndlərindən folklor nümunələrini toplayıb çap edir, həmçinin xalqın çoxdan unudduğu qədim mahnı və rəqsləri üzə çıxarırdı. Kəndlərdən və rayonlardan gələcək diyarşünaslıq

muzeyi üçün qiymətli eksponatlar toplayırdı. Ləzgilərin yığcam yaşadıkları rayonların məktəblərində ana dilində dərslərin keçirilməsi üçün yorulmadan səy göstərirdi.

Z.Rizvanovun ən böyük xidməti Dağıstanın xalq şairi Bayram Səlimovla birgə ləzgilərin qədim “Şarvili” eposunu toplayaraq, çapa hazırlaması olmuşdur. Təəssüf ki, “Şarvili”nin çap olunmuş variantını görmək şairə qismət olmadı. Bundan əlavə o, ləzci şifahi xalq ədəbiyyatının gözəl nümunələri olan minlərlə bayatı, lətifə, rəvayət və xalq nağılları toplamışdır. 10 roman, 20 povest, yüzlərlə şeir müəllifi olan Z.Rizvanovun Bakı, Mahaçqala və Moskva nəşriyyatlarında 10 kitabı çap olunmuşdur.

Ədəbiyyata 1959-cu ildə çap olunmuş “Dadaşın dostları” kitabı ilə gələn Z.Rizvanovun “Quzu”, “Tapmacalar”, “Şahnabatın səsi”, “Duz-çörək”, “Külək genişlik sevir”, “Peyğəmbərin yaşıl bayrağı”, “Samur çayının cənub sahilində”, “Hacı Davud” kimi nəzm və nəsr əsərləri oxucuların dərin rəğbətini qazanmışdır. 1990-cı ildə oğlu Rizvan Rizvanovla birgə yazdığı “Ləzgilərin tarixi” kitabı onu daha da şöhrətləndirmişdir. Z.Rizvanov məşhur ləzgi şairləri Kasıb Abdullaha və Nurəddin Şərifovun ədəbi irsini oxuculara çatdırmışdır. Onun səkkiz pyesi səhnəyə qoyulmuşdur.

Azərbaycan ləzgilərinin mədəni həyatında olduqca böyük rol oynamış, ləzgi dilinin qorunub saxlanması, inkişaf etdirilməsində böyük xidmətləri olmuş, “Ürək sözü” adı ilə fəaliyyət

göstərmiş ədəbi birliyin yaranması və fəaliyyəti də Zabit Rizvanovun adı ilə bağlıdır. Birliyin ilk yığıncağı bu böyük ziyalının rəhbərliyi və təşkilatçılığı ilə Qusar şəhər mədəniyyət evində 1959-cu ilin oktyabrın 18-də keçirilmişdir. Burada Z.Rizvanov, A.Abdullayev, B.Səlimov, N.Zəkiyev, Z.Babaxanov, A.Mərdanov, Ə.Musayev, Y.Şeydayev, F.Rəhimxanov və başqa ziyalılar iştirak etmişlər. Bir müddət sonra birliyin işinə xalqın dilinin və mədəniyyətinin inkişafı, tarixinin öyrənilməsi naminə çalışan daha 64 nəfər qatılmışdır. Onların arasında Teymur Əlixanov, Ləzgi Nemət, Bağış Bağışov, İzzət Şərifov, Hacıbala Qaflanov, Niyaz-Əli Paşayev, Məhsim Məhsimov və digər tanınmış qələm sahibləri də var idi. Birlik ana dilində yazıb-yaradan qusarlılar üçün əsl məktəb idi.

1960-cı ildən başlayaraq, birliyin üzvləri partiya və sovet orqanlarına ləzgi dilinin məktəblərdə tədrisi ilə bağlı müraciətlər etməyə başlayırlar. 1962-ci ildə Azərbaycan KP MK respublikanın ləzgi əhalisinin dilinin və mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsi ilə bağlı xüsusi qərar qəbul edir. Məktəblərdə ləzgi dilinin tədrisi təşkil olunur, rayon qəzetinin bir səhifəsinin ləzgi dilində çap edilməsi, yerli radioda ləzgi dilində verilişlərin səsənməsi üçün göstəriş verilir.

1964-cü ildə “Azərnəşr” “Ürək sözü” adlı kitab nəşr edir. Burada 21 qusarlı şairin şeirləri toplanmışdı. Bayram Səlimov, Kələntər Kələntərli, Asəf Mehman, Bacıxanım İsayeva, Şixzadə Vələdov, Məclum Fərzəliyev, Təvriş Piralıyeva, Şakir Novruzbəyov, Ağaməhəmməd Bədəlov, Niyaz-Əli Paşayev kimi şairlərin ləzgisə əsərləri məcmuədə ilk dəfə çap olunur. 1976-cı ildən “Ürək sözü” ədəbi birliyinin fəaliyyətində Zabit Rizvanov və Ləzgi Nemətlə yanaşı Yadulla Şeydayev də böyük rol oynayır. Onun tərtib etdiyi “Bəxtəvər torpaq” məcmuəsi 1983-cü ildə “Yazıçı” nəşriyyatında çapdan çıxır.

“Ürək sözü” ədəbi birliyinin fəaliyyətinin nəticəsi olaraq, sonrakı illərdə də ləzgilərin həyatında bir sıra dəyişikliklər baş verir. Hazırda respublikamızın Quba, Qusar, Xaçmaz, İsmayilli, Qəbələ, Oğuz rayonlarının 126 məktəbində ləzgi dili və ədəbiyyatının tədris olunması Zabit Rizvanov başda olmaqla ləzgi ziyalıların fəaliyyətinin nəticəsidir.

Zabit Rizvanov 1992-ci ilin noyabrın 23-də vəfat etmişdir.

Qusarlılar xalqın sevimlisi olan yazıçının xatirəsini əziz tuturlar. Onun doğma kəndindəki orta məktəbə və Qusar şəhərindəki küçələrdən birinə Zabit Rizvanovun adı verilmişdir. Vətəninə dağ kimi ucalmış, xalqa təmənnəsiz xidmət rəmzi kimi insanların yaddaşına əbədi həkk olunmuş bu gözəl şəxsiyyətə, görkəmli ziyalıya, böyük maarifçiyyə əsl xalq sevgisi isə minnətdar insanların qəlbindədir.

Sədaqət KƏRİMOVA

Лезги поэзияди юкьван виш йи-сара хьиз, XVIII-XIX ассирани баркаллу рехъ фена. А чIавуз яшамии хьайи чи шаиррикай Саид Агьмедан, Лезги Агьмедан, Мирзе Алидин, Рухун Алидин, Эмиралли Тигьиржалвидин, Етим Эминан, Мирзе Гьасан Алкьадаридин, СтIал Саядан, Малла Нуридин, Миграгь Мардалидин ва масабурун тIварар халкьдин арада гзаф машгьур я. Ингье абурулай гьейри чухь икьван гагьди чпин тIварар ва яратмишунар винел акъудиз тахьанвай шаирарни ава. РикI шадардай кIвалах ам я хьи, кьвез-кьвез ихьтин кьелемэгьлийрин теснифарни жагьизва. Гагь-гагь са шумуд цIарцIи, са шишрди а чIалар туькIуьрай шаиррин тIварар винел акъуддай мумкинвал гузва. Ихьтин са шишрдин геле аваз тухвай ахтармишунрай чаз мад са лезги шаир чир хьана.

Са шиир

ЦIипуд йис инлай вилик, 2003-йисан 11-августдиз чи машгьур чIалан алим, профессор Ражидин Гьайдарова Магьачкьалада цийиз басма хьанвай вичин «Гафарикай кьейдер» ктаб кьул алаз зав вугудайла лагьанай: «КIиридай жагьай алаатай виш йисарин лезги шаиррин шишрар авай кIватIал тупIалай ийидай чIавуз аз Малла Агьмед лугьудай са касдин шиир гьатна. Ам Кьуба патан лезги шаир я жеди, вучиз лагьайтIа вичин шишрда Лезги Агьмедан, Вурвар ва Аваран хуьрерин тIварар кьазва. А шиир за вав вугузва, килиг адан автордин ери-бине тайинариз жедатIа.»

Авайвал лагьайтIа, аз шишрди кай гзаф хуш атана. Гьавилай за кIвенкIве а шишр кIелда й бур у в агакьарзава.

Чир жеди

Ви чIалариз са гаф авач зи устад,
Са пай рагь я, са пад циф я, са пад чад.
Лугьумир на кьуд атана амаз гад,
Махлуькатдиз ифир жеди, фир жеди.

Панагь хьанач лугьуз фелек-худа ваз,
Таз жесни лагь, чавай буба рикI цIраз.
Дидеди хур гатайтIа сед жеди чаз,
Кьил кукIвар жез, валлагь, гардан кIир жеди.

Ви тIвар кьуна кIвачин хьайи гьафилдиз,
Аварандай Вурвуз атай сефилдиз
Кар кьамир на, тIар жеривал гьугьулдиз,
КьуртIа нагагь, рикIе дердер цIир жеди.

Лезги Агьмед, дердерихь гел тухумир,
Малла Агьмед ажуж кас я лугьумир.
Фасикь касдив гьич вуна сир вушумир,
ВугайтIа, ам вири элдиз чир жеди.

Шишрдай аквазвайвал, Лезги Агьмедни Малла Агьмед са девирда яшамии хьанва. Сад Вурвай я, муькуьди Аваран хуьрай. Малла Агьмеда Лезги Агьмедаз устад лугьузва. Абур чирхчирар тир. Мумкин я Малла Агьмед Лезги Агьмедалай жаван хьунухь.

Мад са делил винел акьатзава. Малла Агьмеда «Чир жеди» шишр Лезги Агьмедан «Я залум хан» шишрди вичиз эсер авурдалай кьулухь теснифнава. Вучиз лагьайтIа заманадикай шикаят-завай устаддин шишрда «бубадин рикI цIрада», «дидеди хур гагада» хьтин гафар ва «Панагь хьанач залум фелек-худа ваз», «Агьмедаз пис кьуд атана, гад амаз» хьтин цIарар ава. Гьавилай Малла Агьмеда и цIарарив кьадайвал шишр теснифна вичин устаддиз шел-хвал ийимир, руьгьдай аватмир, жув авай гьалар масадаз чир мийир лугьузва. И фикир агакьардайла ада «фир», «ифир» хьтин

гафарикайни менфят кьачузва. А девирдин лезги чIала «фир» «гьам», «ифир» лагьайтIа, «кажалат» хьтин манаяр авай гафар тир.

Са гафни авачиз, Лезги Агьмед руьгьдай аватдай устад тушир ва ам вичин халкьдин бахтлу гележегдин чIалахь тир. Вичин кьисмет Кьубахуьр Саидан кьисметдихь галаз гекьигаила ада дустунихь элкьвена икI лагьанай: «Ханвал ахьтин рекьин тийир кьуллугь туш, Талагьрай хьи, вичин карни шулугь туш...» (Килиг: Лезгийрин революциядин вилик квай девиррин литерату-ра. Магьачкьала, 1990. Ч.8).

Гьа икI, са вахтунда Лезги Агьмедаз устад лагьана шишр тесниф авур Малла Агьмедан геле гьатайла чаз ам гьакIни алим тирди чир жезва.

Чехи алим

Са бязи чешмейра чал шаирдин тIвар «Малла Агьмед», «Малла Агьмед ал-Кьубали», «Малла Агьмед Аварани» хьиз гьалтзава. Сифте кьвед лагьай вариантдиз вил вегьен. Ярагьви Исмаила вичин бубадилай, лезгийрин чехи алим, Кьафкьазда муьризмдин бине кутур Шейх Мегьамед Ярагьвидикай кхьей биографиядин очеркда (араб чIалал) Имам Кьазимегьамед Гимри хуьре урус-рихь галаз дяведа гьелек хьайиди, адахь галаз женгера Гьажи Али эфендиди, Нурмегьамед ал-Кьахида, Малла Агьмед ал-Кьубалиди ва Сулейман эфендинини иштирак авурди кьалурнава. (Килиг: Арабские рукописи Института востоковедения АН СССР: Краткий каталог. М., 1986. Ч.П. С.442. №9544; шифр: В4167).

Исмаил Ярагьвиди гьилин хатIа-риз ганвай баянрай аквазвайвал, Малла

Дуьшуьш яз хьайи кар

1829-йисуз Кьазимегьамеда имамдин дережа кьачурдалай кьулухь Кьубадиз вичин са кIеретI терефдарар ракьурна. Абуру ина шариат ва кьазават теблугь ийизвай. (Килиг: Комаров А. Казикумухские и кюринские ханы // Кавказские горцы. Сборник сведений. Тифлис, 1869. Гл.IV. С.29). Маса жегьилар хьиз, Кьубадин медреса цийиз акьалтIарнавай Агьмедани муьри-дрив агатна абурун ниятар чирна. Им азадвилдин женг тирди чир хьайила, ада гьерекаддик экечIун патал разивал гана, гьатта са кьадар жегьиларни и рекьиз гьана. ГьакI ятIани ам гьасятда Кьазимегьамедан кьилив фенач, кIвенкIве Шейх Мегьамед Ярагьвидихь галаз таниш хьун кьарардиз кьачуна.

Агьмедаз Ярагьдал Шейх Мегьамед жагьанач. Ам регьбердин суракьда аваз Табасарандин Дуьбек хуьруьз атана. А чIавуз Шейх Мегьамед Ярагьви ина амуькьзавай. Дуьшуьшдай хьиз, гьа са вахтунда, 1831-йисан августдин юкьвара Кьазимегьамедни вичин 200 муьридни галаз иниз атана. Тарихчийри кхьизвайвал, са береда Ярагьвидин сухта хьайи Кьазимегьамед вичин муаллимдин кьилив атайла кьунши хуьрерин агьалиярни абур акван патал иниз кIватI хьанай. И гуьруьш халисан сувариз элкьвенанай. Агьмедаз Кьубадиз атай муьридар гьасятда чир хьана ва абуру и жегьил Кьазимегьамедахь галаз танишарна. Мегьамед Ярагьвидини и савадлу гада вичиз гзаф бегенмиш хьайиди лагьана.

Имам Кьазимегьамед йифиз вичин муаллимдин кIвале амуькьна. Ярагьвидин уьмуьрдин юлдаш Айшатаз, рухвар тир Гьажи Исмаилаз ва Исгьакьаз, гьа кIни адан руш Гьафиса-таз Кьазимегьамед гьеле Ярагьдин ме-

дресада кIелдай чIавадай чизвай. Абуруз ам атунихьди гзаф хвеши хьана. На лугьумир, медресада кIелдай чIавуз Кьазимегьамедан Гьафисатал рикI ацукьнавай кьван. Ингье а чIавуз адаз вичин гиссер ачухариз регьуь хьанай. И гьилера, вад йис алаатайдалай кьулухь Гьафисат гьуьлуьз фенвачирди чир хьайила, ада регьуь тахьана вичин ният малумарна. Шейх Мегьамед Ярагьви адан гьавурда акьуна ва и кардиз манийвал ганач. Гуьгьуьнин вакьиаар тадиз кьиле фена. Мусурман адетрив кьадайвал руш клан хьайи имамди адак лишанар кутуна, чкадин фекьийри абур некаягна. Муькуь юкьуз ахьтин са мехьер хьана хьи, адан ван вири Дагьустандиз чкIана. Урусри и мехьер векивал хьиз, Кьазимегьамеда чпиз майдандиз экьечI, зун кикIиз гьазур я лагьайди хьиз кьабулна. (Килиг: Бестужев-Марлинский А. Соч. в 2-х т. М., 1958. Т.I. С.22).

И вакьиадилай кьулухь Мегьамед Ярагьвидикай хизанни галаз вичин хуьруьз хьфиз хьанач. Жегьил Агьмедни Кьубадиз хьфин тавуна абурухь галаз амуькьна, вучиз лагьайтIа Абшерон полкунин командир полковник Мищенкоди тадиз Куьре ханлухдиз алава кьушунар гьана, Дербент мягкемарна, Кьубадиз 6 рота аскерар ракьурнай. (Килиг: Кавказский сборник. Тифлис, 1887. С.130). И кардикай хабар кьур Кьазимегьамед Куьредалини Дербентдал вегьин тавуна кефердихь фена. Адахь галаз санал Шейх Мегьамед Ярагьви ва адан хизан, гьакIни Агьмед ва Кьубадай аганвай мад са шумуд кас Аваристандиз физ мажбур хьана. (Килиг: Кавказские горцы. Сборник сведений. Тифлис, 1869. Гл. IV. С.29).

Муьзеффер МЕЛИКМАМЕДОВ
(Гуьгь ама)

Халкьди
кьегьалралди дамахда.

Лезги халкьдин мисал

Цийивилер
www.samurpress.net

Дагьдин хуьре
шегьердин кьулайвилер

Кьиблепатан Дагьустандин гьуьлуьвай 2500 метр кьван кьакьанда бине кутунвай кьадим Кьуруш Европадин виридалайни вине авай хуьр я. Ам санлай 9 дагьди - Шалбуз дагьди, Яру дагьди, КичIен дагьди, Нисен дагьди, гьакIни Гедик (Базардуьзуь), Турфан, Рагьдан, Вахчаг, Мулар хьтин дагьлари элкьуьрна юкьва тунва.

Дагьустандин Гьукуматдин Архивдин материалра кьалурнавайвал, XIX асирда Кьуруш Кьафкьаздин виридалайни девлетлу хуьр тир. 1886-йисуз ина 3 агьзур балкIанар, 5 агьзур калер, 92 агьзурдалай гзаф хипер авай. 1907-йисуз ина лапагрин кьадар 194 агьзурдав агакьнай. Хуьруьхь 50-далай гзаф яйлахар авай.

Гьайиф хьи, алаатай асирдин 50-йисара Совет

гьукуматди дагьдин хуьрер, гьакIни Кьуруш арандиз куьчарун кьарардиз кьачуна. Кьурушвиар кIанзни-такIанз гьуьлуьвай 14 метр агьада авай Хасаворт райондиз куьчарна. Абурун мал-девлет чкIана. Исаятда Цийи Кьурушдал 15 агьзур агьалияр яшамииш жезва.

А вахтунда са кьадар агьалияр Куьгьне Кьурушай куьч хьанач. ЦIудралди хизанарни иниз хтана. Исаятда хуьре 150 хизан яшамииш жезва. Кьегьал кьурушвиари куьгьне хуьр арадал хкун, абад авун патал вири жуьредин алахьунар ийизва. Иниз гзаф хьсан рехь тухванва. Хуьруьз хьуьтIуьн цикIизни машинара аваз физ жедат. Чпихь мумкинвилер авай карчийри пак тир Земзем вирай, 8 километр кьван яргьай хуьруьз хьвадай яд гьанва. И цин куьмекдалди кIвалер чими ийидай система туькIуьрнава. Гила кьурушвиаривай чехи

шегьерра авай хьиз, даим чими ва кьайи цикай менфят кьачуз жезва.

Мад са алапатдин кар. Кьакьан дагьлара лезгийри вичин тай авачир канализация туькIуьрнава. Ина авай клуб ва ктабханани гуьнгьуна хтунва. Са гафуналди, кьурушвиари чпин хуьре шегьердин кьулайвилер арадал гьанва.

БАДЕЙРИН КЪУЛА

Бадейрин мел рикле акъур зун и мукъ-вара КцIар райондин ГадацIийхуьруьз рекъе гъатна. Вучиз ГадацIийхуьруьз? Вучиз лагъайтIа и хуьруьн дишегълияр къван баядрал рикI алайбур икъван гагъди санани дуьшуьш хъанач зал. Ина жегъил, къуьзуь талана вирибурулай манияр лугъуз алакьда. Эхъ, и алакьун Аллагъди гадацIийхуьруьнвийриз захавилелди ганва.

Баядрин мелев къведай вуч ава? Бадейр халкъдин руьгъдикай яд хъванвай, чи

ацукъун-къарагъун, адетар, къилихар винел акъуддай баядрив рахайла рикI ацIуда, гиссер хъуьтуьл жеда ви.

Синара Къадимовадин куьмекдалди ихътин мел вичин 85 яшар хъанвай Гуьлдесте Ханагъмедовадин кIвале туькIуьрна чна. Са хуьре аватIани, фадлай са-сад такунвай яшлу дишегълийри - 85 яшарин Эзине Къардашбеговади, 82 яшарин Би-биханум Къадимовади, 78 яшарин Шагсенем Керимовади ва 68 яшарин Гуьлуьс Саидовади ширин ихтилатрал илигнавай.

Иллаки 70 йисуз къуншияр яз дуствал ийизвай Гуьлдестединни Эзинедин ихтилатар ван хъайила вирибурун пIузаррик хъвер акатзавай.

- Я кьейи тавур Гуьлдесте, экуьнахъ заз вун къена лагъана ван хъанай. Ялар хъанай заз. - Эзинедин ван зурзазвай.

- Аквазва ман ваз, зун кIанчI хъиз инал алайди. Жуван рикIиз азаб гумир, - Гуьлдестеди Эзине секинарна.

- Накъ зун жув патал тур лагъай сурун чкадиз килигиз фенвай. Хуш атанач заз аникай. ХандакIа ава, - Эзинедин къалабулукъ кваз лугъузва.

- Ваз ви кIарабриз тIар жез кичIезвани? - Гуьлдестедин гафарал вири хъуьрезва.

Эхъ, уьмуьрдин йикъар рагъданихъ элкъвенвай, тIалари-квалари, уьмуьрдин яцIари галуднавай дишегълийрин ихтилатар атун авай, хъфин авай дуьнья-дикай тир. Ингъе баядрал илигайла абурун вилера хъвер къугъвана. И меле Гуьлдесте халадив къведай-ди авачир. Герен-герен «Зи рикIел са затIни хквезмач,» - лугъуз вичин рикIин бухчадай сад-сад акъудзавай ада къуд цIарар.

Вич Эвежугъ хуьряй тир, 18 яшда аваз ГадацIийхуьруьнви Энвераз гъуьлуьз феи ам 7 хчинни 3 рушан диде я. Хтулар, штулар авай адал кыл чIугвазвай, савкъватривни чан-рикI авунив дишегълидин гевилар къазвай абур дидедин уьмуьр яргъи ийизва.

Баядрал гзафни-гзаф рикI алай и дишегъли чIалар лугъуз эгечIайла виридан вилерикай хуьруьн виликан чIавар карагда. Совхоздин кIвалахри эвел вири сад-садав агуддай. ЭчIел эчIедайла, гвен гъудайла, пер ягъадайла, келемриз яд гъудайла, чил къванерикай михъдайла пар къезиларун патал фад-фад манийрал илигдай абур. И манийрихъ яб акализ-акализ мураддин луваррал жедай яб акалзавайбур. РикIиз регъятардай манийри.

ВЕСИ

Яргъал йисара ГадацIийхуьруьн клубдиз регъбервал гузвай Синара Къадимовади гъикъван вахтар я вичин рикIин тIалабуналди лезги фольклордин чешнеяр кIватIиз. Хуьруьн яшлу инсанривай ван хъайи чи руьгъдин ивирар - баядар, халкъдин мисалар, хкетар, къисаяр къилди дафтарриз кхъена багъа эменни хъиз хуьда ада. Абур лагъайбурун тIварар селигъавилелди кьейд ийида. Гъа икI, вичин хуьруьнбурун руьгъдин эсерар сад-сад кIватIнава ада. И кар къени давамарзава.

И кIанивал гъинай я Синаради хъ? ГъикI хъана чи эменнийрихъ икI гелкъвезва ам? И суал гайила адан вилерал накъвар акъалтна.

- Зи диде Султаннисе Шерифовади хъ чи хуьруьн гзаф дишегълийрихъ хъиз, бендер туькIуьрдай алакьунар авай. Са ялце хуралай акъван манияр лугъудай хъи, чун пагъ атIана амукъдай. Фад-фад чавай вичин манияр кхъена хуьн тIалабдай ада. Ингъе чна - вад аялди: кьве гададини пуд руша кваз къадачир адан гафар. Гъавурда акъадачир чун и тIалабунин.

Зи буба Къадирбуба Фетуллаев хуьре бригадир тир. Зи стхаяр Бакуда институтрик экечIайла буба Урусатдиз фена кIвалахиз мажбур хъанай. Гъана кIвалахиз вичин хизандиз пул ракъурдай ада. Дидеда лагъайтIа крар ийидайла веледриьв кIелиз тун патал яргъара зегъмет чIугвазвай вичин аялрин бубадикай бендер туькIуьрдай. Буба 61 яшда аваз рагъметдиз фена. Дидеда 76 яшда вичин дуьнья дегишарна. Месел алаз, рекъидай вахтундилай вилик ада чаз лагъанай:

- Я балаяр, зи чIалар кхъихъ тIун куьне. Абур жувахъ галаз тухуз кIанзавач эхир заз.

Вучиз ятIани рикI авуна чна абур кхъена-чир. Абур кхъейтIа, дидедин уьмуьр фад къатI жеда лагъана фагъумдай чна. За ам гъавурда такъадайвал жуван рикIел аламукъай са къадар баядар дафтардиз кхъенай. Диде рагъметдиз фейидалай къулукъ чавай адан веси къилиз акъудиз хъанач лугъуз зун гъайифди канай. Ингъе гъа чIавалай за хуьруьн къуьзуь папаривай ван хъайи къван мецин туькIуьрунар вири къилди дафтарриз кхъизва. Жуван дидедин веси къилиз акъудиз хъаначтIани, маса дишегълийрин гъавурда хъсандиз акъазва зун. Абурни дидеяр я эхир.

Вичин 57 йис хъанвай, акъалтIарнавайди анжах юкъван мектеб ятIани, институтар, университетар куьтягъай вишералди инсанрилайгзафчирвилераваидишегълидихъ. Зи гъиле ихтияр хъанайтIа, за адаз университетдин филологиядин факультетдин диплом гудай. Ингъе дипломдив гъай затI авач. Савадлу инсанди гъина хъайитIани чирвилерихъ ялда. Гъалал хъурай ваз, лезги тават! Ви руьгъдин къакъанвиликай, лезги чIалаз авай муьгъуьббатдикай масабурални пай гъалтрай!

МАНИЙРАЛ ИЛИГНА...

Алипулат чаталдава,
Я сад Аллагъ, серинар гъваши.
Вил ченцидал алай къелем,
Ви гафарик деринар квач.

Шагъ дагълара авай Шагъни
Эсли квахъай Керем я, лагъ.
Чи эллери хабар къуртIа,
Шуьшедин рикI верем я, лагъ.

Шагъ дагъдилай сел атана,
Ам авахъна гъуьлуьз фена.
Сир сад авур яр акурла,
Зун чилерай-чилиз фена.

Вили цава цIар ягъизвай,
Фиргъавандин са къуш я зун.
Зун хайи къал къван аватрай,
Пара бахтсуз са руш я зун.

КIанибурун гъуьм галуьна,
Цуьк акъудай къакъан гуьне.
Патал хуьруьз ганава зун,
КIанид амаз хуьруьн къене.

Вуна чуьлда гвен гуьзава,
Гъилевайди бафа тушни?
Яргъал хуьряй яр хкъагъун
Ажеб залам жафа тушни?

Къацу багъдиз экъечIайла,
Лепе гузвай цуькверин гъуьл.
Ахъая яр, вуна зи гъил,
И дуьньядик галамач вил.

Дагъдин синел лацу чарчар,
Къуд патакъай яд алахъиз.
Зун дидеда патал гана,
Къве вилелай накъвар кIвахъиз.

За пенжерар ахъаз тада,
Лацу лифер атуй лугъуз.
Зун бубади патал гана,
Вичин кIвализ татуй лугъуз.

Къацу багъдай къацу багъдиз,
Яр, зи патав къвез жедали?
Вири туна ваз атайтIа,
Хаму кард хъиз хуьз жедали?

КIани ярдин КIанивилей,
Аватналда чуьнгуьр гъилей.
Ви чуьнгуьрдин сим атIуй яр,
Зи рикIин тIал ваз атуй яр.

Я чан диде, зазни кIанда,
Базардавай няметрикай.
Вучда гила и дуьньядал,
КIанид тахъай девлетрикай?

За пенжердай килигайла,
Хел-хилеллай хурмадин тар.
Эсли кайи чкадал ша,
Лацу нафтIад шуьше гвай яр.

Зи Къургъанда вишни са чар,
Са чар къуна эзбера, яр.
Патал хуьруьз ганава зун,
Зи тIвар къуна эвера яр

Ша на икъван шел-хвал мийир,
Сефил зулухъ гад авайд я.
РикIай-рикIиз рехъ жагъурин,
Муьгъуьббатдихъ дад авайд я.

Йифиз-юкъуз фикир ийиз,
Дердер эхиз хъана ажуж.
Акатайдав сир сайи руш,
Эхирдай вун хъана ужуж.

АМЕРИКАДИЗ СЕЙЛИ ХЪАНВА

Алай вахтунда Кьиблепатан Дагъустандин лезги районрай къецепатан уьлквейриз фена, анра чпин алакьунар кьалурзавай чи ватангьлияр тIмил авач. Садбур анжах вич авай уьлкведиз ваъ, гьакIни вири дуьньядиз сейли жезва. Ихьтин тIвар-ван авай са кьадар лезгияр чаз вирибуруз хъсандиз чизва. Заз вич кьариблукхура аваз вириниз сейли хъанвай са лезги таватдикай лугъуз кIанзава. Исятда Америкадин Садхъанвай Штатрин Кеферпатан Каролина штатда яшамиш жезвай Гуьлнара Эмиргьамзаевадикай.

Вич Кьурагъ райондин Гелхенрин хуьрай тир Гуьлнаради ина юкьван мектеб акьалтIарайдалай кьулухъ кIвенкIве

Магьачкъалада, гуьгьуьнлай Москвада музыкадин рекъай вини дережадин чирвилер кьачуна. Россиядин тIвар-ван авай мандарри, гьакIни и хилен пешекарри Гуьлнарадин алакьунрикай чпин фикирар лагъанва, ам гзаф вини дережадин мандар тирди кьейд авунва.

Америкадин Садхъанвай Штатриз фейидалай кьулухъ, эхиримжи цIуд йисан кьене лезги тават вири дуьньядиз классикадин манияр лугъунай тай авачир уstad хьиз сейли хъана. 2010-йисуз ада «Америкадин кьизилдин ван» конкурсда сад лагъай чка кьуна. Ам гьакIни «2010-йисан классикадин лап хъсан манияр лугъузвайди», «АСШ-дин лап хъсан ван» номинацийрай

уфтан хъана, Гран-при кьачуна.

Гуьлнарадин стхаяр машгур алмарни карчияр я. Алай йисуз РФ-дин Гьукуматдин Думадиз сечкияр кьиле фидай вахтунда

адан са стхадин, Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин депутат хъайи, «Кастор Групп» компанийрин вице-президент тир Абдулгьамид Эмиргьамзаеван кандидатвални кьалурнай. Гьикьван яргъа аватIани, стхадиз куьмек гун патал Дагъустандиз хтай Гуьлнаради Дербент шегьерда чIехи концерт гана. Стхадин лагъайтIа, крар туькIвена, ам РФ-дин Гьукуматдин Думадин депутатвиле хкяна. Стха депутат хъун вахазни кутугна. Гуьлнара Эмиргьамзаевади и мукьвара АСШ-дин мад са конкурсда сад лагъай чка кьуна.

Тамилла БЕКЕРОВА,
Дагъустан Республикадин
Дербент шегьер,
муаллим

ГАЗЕТДАЛ РИКІ АЛАЙДИ

«Самурдин» 25 йисан юбилей мукьвал жезвай и йикъара газетдикай фагъумдайла адан таъсиб чIугвазвай дишегълийри 20 йис вилик туькIуьрай ва кьедалди кардик квай «Таватар» кIватIал рикIел хквезва. Газетдин редактор кьиле аваз чи халкъдин вилик-кьилик квай дишегълийри туькIуьрай и кIватIалдин кьилин макьсад чи чIал хуьн, «Самурдив» кIелдайбур агудун я.

Ихьтин таватрикай сад вич КIдар райондин Пирал хуьрай тир, Бакуда яшамиш жезвай Элмара Гьажикеримова я. Вад стхадин са вах тир ада, Камилахъ галаз кьени хизан туькIуьрнава. И умун кьилихрин дишегъли хайибуруз, дустариз шадвал, бахтлувал бахш ийиз алакьдай инсан тирвилай ам виридаз пара кIанда. Са шумуд югъ вилик вичин 60 йисан юбилей кьейд авур Элмарадихъ са хъсан

гаф ава: «Алахъна са-садаз анжах рикI ахъайдай, гуьгьуьл шадардай хабарар гана кIанзавайди я. Гьамар, хифетар пара авай и дуьнья хъверерив, кьенивилерив хуьтуьлариз жеда».

ГьакI я, Элмара. Вун хьтин рикI ахъа инсанар чи дуьньядин дамах я. Вун дидедиз хъайи югъ мубаракрай.

“САМУР”

«ЛЕКИ» - КЪАГЪАЛПРИН КIВАТIАЛ Я

Алай йисан сифте кьилера Кьиблепатан Дагъустанда лезгийрин «Леки» тIвар алай мергьяматлувилин фонд пайда хъана. Фондуни кьилиз акъуднавай крар дамах кутадайбур я. Ада вад хилай кIвалахар кьиле тухузва: игътияж авайбуруз куьмек гун, образовани, спорт, этномеденит ва жемиятдин кIвалахар. Кьилди ксарини тешкилатри фондуниз гайи пулдин такьатар и хилериз талукъ проектар кьилиз акъудуниз серфзава. Фондуник гзаф жегъилар ква ва гьар сада тайин са хилай крар вилик тухузва. Алай вахтунда Москвада кьецепатан нафтадин сервисин тешкилатра кIвалахзавай Руслан Мегьдиханова, консалтингдин тешкилатдин юрист Гьасан Гьасанова, страховый тешкилатрин кIвалахра тежриба авай карчи Назим Дашдемирова, лезги электрон гафарган туькIуьрай Заур Агьамова, экономикандин илимрин кандидат Фазил Гьасанова, аудитор Гьамид Гьамзатова, хъсан тешкилатчи Фарман Шайдабегова гьил-гьиле гана кьени крар кьиле тухузва. Фондунин кьил Гьасан Гьасанов я.

Фондуни асас макьсад яшайишдин жигъетдай куьмек авачирбуруз гьил яргъи авун ятIани, ада акьалтзавай несилдиз спортдин, образованидин рекъийни алакьдай куьмекар

гузва. Алай йисан 23-апрелдиз СтIал Сулейманан райондин мектебра «Илимдиз кам» лишандик кваз математикадай тухвай олимпиададиз такьатрин жигъетдай куьмекай кьве фондуникай сад «Леки» я. Олимпиадада Кьиблепатан районрайни шегьеррай 240-далай гзаф аялри иштиракна.

Фондунин векилри туькIуьрай 2016-йисан «Лезги халкъдин чIаварганни» халкъ патал хийирлу я. И чIаварганда 12 зурба лезгидикай хайи чIалал малуматар гьатнава.

“Лекидин” проектрикай сад мультфильмаяр лезги чIалаз таржума авун я. И кIвалахар хайи чIал сейли авунин, аялриз жуван чIал хъсандиз чир хъунин мураддалди ийизва. Мультфильмаяр акатайбур ваъ, чпихъ ахлакъдин, эдебдин жигъетдай мана ва ибрет квайбур хкьзава. Фондунин векилри алай йисуз 10 мультфильм таржума авун кьетIнава.

«Лекидиз» чи халкъдин чIехи арифдар Алкъвадар Гьасанан «Асари Дагъустан» ктаб урус ва лезги чIаларал чапдай акъудуник кьил кутаз кIанзава. Ктабдиз сифте гаф кхьин тIвар-ван авай кьелемэгъли, алим Низами Абдулгьамидовал ихтибарнава.

Алай йисан апрелдин вацра «Леки» фондунин талукъ тешкилатрин куьмекалди «Ми-

хьи район» тIвар алаз Ахцегъ, СтIал Сулейман, Рутул, Агъул ва Хив районра чIехи мелер кьиле тухвана. Ана агъзурралди агъалийри гуьгьуьллуказ иштиракна. Зибилар кIватIун патал фондунин 9 агъзурдалайни гзаф шешелар ва маса герек тир тадаракар кьачунвай, абур гадарунин карни тешкилна.

Фондунин векилри спортдин рекъай чпихъ алакьунар авай жегъилриз жуьреба-жуьре акъажунриз фидай куьмекарни гузва. Алай йисан мартдин вацра армспортдин зурба пагъливан, кьудра жегъилрин арада дуьньядин чемпионвиле, тIвар кьачур Эльдар Алискендароваз Россиядин чемпионатдиз финин карда пулдин такьатрин жигъетдай куьмекна. Нетижата Эльдар Алискендаров чемпионатдин приздин сагъиб хъана.

Такьатрин жигъетдай гьалар лугъуз жедай хьтин хъсанбур туширвилай еке харжияр акъат тийизвай, четин тушир проектар вилик тухузва. Зур йисалайни тIмил вахтунда яшайишдиз талукъ проектриз 700 агъзур манатдив агакъна пулдин такьатар чара авуна. Такьатрин жигъетдай ахъавал, михьивал авайвилай халкъдини ихтибарзава. Вуч крар кьилиз акъуднатIа, гьи хилез гьихьтин такьатар серф авунатIа, проектар патал гьикьван пул кIватIнатIа фондунин сайтдин

«Такьатрин гьахъ-гьисабвал» хиле гьар вацра малумарзава.

Мукьвал вахтара хуьрерин мектебар спортдин тадаракарлди таъминарунин проект вилик тухуз кIанзава. Фондунин векилри бязи хуьрерин спортзалрин гьалар чкайрал чирнава ва талукъ тир чарар министерстводиз ракъурнава. Алай вахтунда гьукуматдин куьмек герек тир мектебрин сиягъ тестикъарун давамзава.

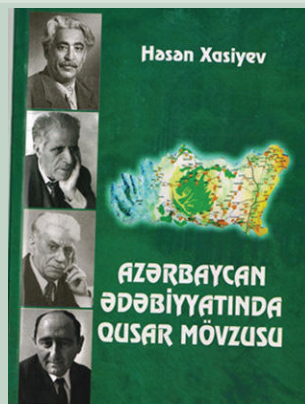
Яшайишдин гьалар хъсан тушир, игътияж авайбурун гьилни кьазва. ИкI, Ахцегъ райондин Цуругърин хуьрай тир Исмаиловрин хизандин кIвал цийикIа туькIуьр хъувуниз куьмек гудайвал я.

Са гафуналди, гьихьтин четинвилер акьалтзаватлани, фондунин векилри халкъдин абадвални генгвал патал галатун течиз регъимлу, баркаллу зегъмет чIугвазва.

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

YADDA QALAN TƏQDİMAT

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondu Qusar şəhər Mərkəzi kitabxanasında Qusarda yaşayıb-yaradan tanınmış qələm sahibi Həsən Xasıyevin yenicə işıq üzü görmüş “Azərbaycan ədəbiyyatında Qusar mövzusu” kitabının təqdimatını keçirib. Fondun ölkədaxili layihələr sektorunun müdiri Hacı Abdulla təmsil etdiyi qurumun kitab təbliği sahəsində fəaliyyəti, “Multikulturalizm ili” çərçivəsində bölgələrdə həyata keçirdiyi layihələr barədə məlumat verib.

O, H.Xasıyevin kitabı haqqında danışaraq bildirib ki, təqdimat Azərbaycan Respublikasının millətlərarası, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə Dövlət müşaviri, akademik K. Abdullayevin tövsiyəsi, rayon icra hakimiyyətinin başçısı Ş. Alxasovun dəstəyi ilə təşkil olunub.

Çıxış edənlər on kitab müəllifi Həsən Xasıyevin yaradıcılıq yolundan, son kitabının məziyyətlərindən, Azərbaycan ədəbiyyatının zənginləşməsində ləzgi şair və yazıçıların töhfələrindən danışılar. Məktəblilər, yerli şairlər Azərbaycan və ləzgi dillərində şeirlər oxuyublar.

H.Xasıyev tədbir iştirakçılarna minnətdarlığını bildirib, gələcək yaradıcılıq planlarından danışib, şeirlərini oxuyub, suallara cavab verib. Tədbir iştirakçıları Həsən Xasıyevin yaradıcılıq yolunu əks etdirən kitab və məqalələrinin sərgisi ilə tanış olublar.

AZƏRTAC

«САМУРДИН» 25 ЙИС ЖЕЗВА

Виликай къвезмай 2017-йисуз «Самур» газет акъатиз 25 йис тамам жезва. И йисара «Самур» вири халкъдин рикI алай газетдиз элкъвена. Гьеле 20 йисан юбилейдин вилик чи тIвар-ван авай алим, филологиядин илимрин доктор, академик Агъмедулагъ Гуьлмегъамедова лагъанай: «Самур» газетдикай халкъдин мефт, халкъдин мез хъанва.» Къени гьакI я.

Алай вахтунда газет Дагъустанда, Россияда, Къиргъизистанда, Къазахстанда, Белорусияда, Украинада, Туьркияда, Германияда, Америкадин Садхъанвай Штатра, са гафуналди, 24 къецепатан уьлкведа кIелзава.

«Самурдин» 25 йисан юбилей фикирда къуна кIелдайбуру Ин-тернетдай ва почтадай редакциядиз цIудралди чарар ракъурнава. Газетдин таъсиб чIугвазвайбуру

«Самурдин» агалкъунрикай чпин фикирар лугъузва, къиметлу теклифар гузва. Редакцияди чка атунивай и теклифрикай гегъенидиз менфят къачуда.

Юбилей мукъвал жезвайди фикирда къуна чна газетда «Самурдин» 25 йис жезва» рубрика кардик кутазва. Играми кIелдайбур, чаз чарар ракъурун, теклифар гун рикIелай алудмир. Газетдикайни къиле тухвана

кIанзавай юбилейдикай куьне вуч фикирзаватIа чирхъун чун паталди гзаф важиблу я. Вири мярекатар хъиз, и юбилейни чна гъил-гъиле, къуьн-къуьне гана санал тухвана кIанзава. Чи даяхар куьн я. Куь куьмекдалди чна инлай къулхъни газет акъудна кIанзава. Агата чав, кIанибур. Санал кIвалахин чна.

Агъадихъ чна «Самурдин» таъсиб чIугвазвай са бязи кIелдайбурун чарар чапзава.

КЪАКЪАНВАЛ ХУЪЗВА

И йикъара гъар са кIелдайда чи рикI алай «Самур» газетдикай генани мукъувай фикирна кIанзава, вучиз лагъайтIа виликай къвезмай йисуз газетдин 25 йис тамам жезва. Лезги халкъдин руьгъдин къакъанвал хуъзвай, адан дувулар генани мягкемарзавай «Самурди» чи ватангъилияр патал лугъуз тежедай къван чIехи зегъметар чIугвазва. Ада чун руьгъдалди сад-садав агудзава, чаз чи тарихар чирзава, жуввал хуъдай рекъер къалуьзава.

За «Самур» газет къачуз къад йис я. 1997-йисалай къенин йикъал къведалди заян тагана редакциядихъ галаз алакъа хуъзва. Зун адал рикIин сидкъидай къару я, вучиз лагъайтIа ам чи халкъдин трибунадиз, чи медениятдин имаратдиз элкъвена. За гьакIни «Самурдиз» жуван муаллимдиз хъиз килигзава. Са зун ваъ, зун хъиз ада рехъ къалуьрай, адан куьмекдалди уьмуьрдин гурарай виниз хкаж хъайибурун сан гзаф я.

«Самур» газет чаз пара кIан хъун дуьшуьшдин кар туш. Ада чи чIал хуьн ва вилик тухун патал женг чIугвазва, чи халкъдик къалабулук кутазвай, адан тIал-квал алай месэлайрикай кхъизва. Газетди «Дидед чIал гъи гьалда ава?», «Диде гъарай, дидед чIал гъарай», «ЧIалан миxивал хуьн», «ЧидачтIа-чира», «Чи хуьрер», «Чи сейлибур», «Лезгийр вирина», «Лезги шаиррин азербайжан чIалал яратмишунар», «Квез чидани?», «Чи тарихрин геле аваз» рубрикайрик кваз гузвай макъалаяр чна цIарни тутуна кIелзава. Газетди къунвай рехъ вири кIелдайбур хъиз, зи рикIяйни я. «Самурди» пуд къилин месэла - хайи чIал, меденият ва эдебият теблигъ авуниз кIевелай фикир гузва. Чаз

чизвайвал, вири дуьньяда тестикъ хъанвай делил ава: милли чIал, меденият ва эдебият авачирди халкъ яз гъисабзавач. И кар алай ерияр ва милливал квахъайла халкъни цIрада, пуч жеда. РикIелай алудна кIандач хъи, лезги халкъди дегъзаманрилай, вичел гъикъван азиятар акъалтнатIани, гъикъван азадвал патал чапхунчийрихъ галаз женг чIугунатIани вичин чил, чIал, меденият, эдебият, харусенят, адетар хвена къенин несилрив агакъарна. Чнани и эменнияр къвезмай несилрив агакъарна кIанзава. И рекъяй «Самур» газетди тухузвай кIвалах гзаф зурбади я.

«Гъуьрметлу «Самур»! Вун заз хайи чIалан мектеб хъанва. Ви са тилит гъиле гъат тавуртIа, а югъ зун патал квахъай гъисаб я. Чаз ви кIвалахдарар ара датIана чIалан женгина аваз, яратмишунрин тав хъцIу яз, жуван халкъдиз къуллугъдай каш элекъ тийиз акурай!» Барка хъурай ваз!

Айтекин БАБАЕВА,

Къебеле райондин Дызахлы хуьруьн юкъван мектебдин лезги чIалан муаллим

Халкъдиз къуллугъ авурди хкаж жеда.

Лезги халкъдин мисал

ВИЛ АЛАЗ ХЪУРАЙ

Играми редакция! Чи халкъдиз дегъ девиррилай вини дережадин марифатлувал ва къеъалвал хътин ивира талукъ я. И ивира хуьн патал хайи чIалал акъатзавай «Самур» газетди тухузвай кIвалах са куьнивни гекъигиз тежерди я. Авайвал лугъун, ихътин газет акъатун чи халкъ вини дережада хъунин лишанрикай сад я. Са гафни авачиз, играми мугъман хъиз «Самурдал» вил алай вишералди лезги кIелдайбуру зи фикирдиз къуват хгуда. Чун газетдин къелемгъилийрилай гзаф рази я, вучиз лагъайтIа гъикъван кIевера гъатнатIани, куьне газет кIевир хуьниз рехъ ганач. Гъар гъилера куьне «Акъатзава Самур!» лагъана кхъейла чаз хвеш жезвай. Зун чIалахъ я, квелай газет гзаф йисара хуъз алакъа.

«Самурди» чи хайи чIал, милли меденият вилик тухуник чIехи

пай кутазва. Ада къарагъарзавай месэлаяр халкъдин рикIяй хабар гузвайбур я. Хъсан муаллим яз газетди кIелзавайбур хайи халкъдин тарихдин лап хъсан адетралди тербия ийизва.

Садбуру тележегда газетар амукъдач лугъузва. Ихътин гафар ван хъайила зи рикIе тIал гъатзава. Вучиз лагъайтIа хайи чIалал газет, журнал, ктаб, радио ва телевидение тахъайла, са гафни авачиз, чавай чIал хъсандиз хуъз жедач. Алай вахтунда акъалтзавай несил лезги чIалавай кIанзни-такIанз къерех жезвайди, чна чи гъилералди абур къерех ийизвайди, чи са бязи дидейри веледриз хайи чIал чир тийизвайди, са бязи хизанра маса чIаларал рахазвайди фикирда къуртIа, чи чIалан къилел гъихътин мусибат къвезватIа хъсандиз къатIуз жеда. Ша чна вахтундамаз и мусибатдин вилик пад къан.

Гъар сада жуван къисмет милли газетдихъ галаз алакъалу ийин, адаз куьмек гун. Чи халкъдин уьмуьрда мягкем чка къунвай «Самур» газет хуьн чи чIал, чи тарих, чи меденият хуьн лагъай чIал я. «Самур» хвейитIа, чавай гъабурни хуъз жеда.

Газетдин 25 йис жезва лагъайла, вири кIелдайбурук хъиз, закни руьгъ акатзава. Зун чIалахъ я, редакциядин коллективди газетдин 20 йисан юбилей хъиз, 25 йисан юбилейни гзаф гурлудиз къейд ийида, и вакъиа халкъдин сувариз элкъуьрда. Гъавилай за «Самурдин» кIвалахдарриз лугъузва: «Куь рекъер мадни фирягъ, къелемар мадни хди хъурай! ЯхцIурни цIуд йис, виш йис арадай фейилани халкъдин вил и газетдал алаз хъурай!»

Гуьлхар ГУЬЛИЕВА,
Баку

ЧНА ИКРАМЗАВА

Сад лагъай гъилер я чна редакциядиз чар кхъиз. Кхъин тавуна акъвазиз хъанач чавай, играми «Самур»! 25 йисуз ара датIана гъакъисагъвилелди халкъдиз къуллугъзавай ваз чна гъар сада икрамзава. Вири и йисара газетди чун халкъ патал кар алай, метлеб авай жуьреба-жуьре месэлайрай пешекарвилелди гъавурда туна. Гъавилай чна «Самур» жуван меслятчи ва дуст яз гъисабзава.

Чна фагъумзавайвал, куьн чаз чи тарихар чирунин, халкъдин мецин эсерар кIватI хъувунин, лезги чIал вилик финин ва мадни хъсанарунин чешме, кхъирагар, зарияр ва алимар патал устадвал хкаждай мектеб хъана.

«Самурдин» кIвалахдарри кхъизвай макъалайризни репортажриз, очеркризни баянриз, къарагъарзавай месэлайриз рикIин сидкъидай марагъ авун, веревирдрин деринвал ва чIалан миxивал хас

я. Абурукай кIелдайбуру мукъвал-мукъвал чпин фикирарни лугъузва.

Чна фагъумзавайвал, «Самур» исятда тек са Азербайжандин хъсан газетрикай сад я жеда. Чна квез и газет мадни 25 йисуз, 50 йисуз хуъдай къуватар тIалабзава. Куь къелемар мадни хди хъурай!

Сурая АГЪМЕДОВА,
Гевгъер ХАНМУРАДОВА,
Дагъустан Республикадин
Мегъарамдхуьруьн район

РУЬГЪ КУТАЗВАЙ ШИКИЛАР

Играми редакция! Заз газетдин чинриз акъудзавай шикилрикай лугъуз кIанзава. Иллаки «И чил хайи диге я» тIвар гана акъудзавай шикилрикай. Абурай чаз чи лезги чил, чи тIебиат, чи тарих аквазва. Абур шикилрин чIалалди кхъенвай чIехи эсерриз ухшар я. И шикилри чи руьгъ тухарзава. Ихътин шикилар газетдин гъар тилитда гайитIа хъсан я.

За газетдин гъар тилит къачузва ва са цIарни тутуна кIелзава. Куьне гзаф марагълу макъалаяр чапзава. Авайвал лагъайтIа, заз чи тарихдикай, чIалакай,

гъакIни медениятдикай тир макъалаяр генани хуш къведа. За фагъумзавайвал, ихътин макъалаяр маса кIелдайбурун рикIяйни я.

Куьне чи къадим тарихрикай, къадим чкайрикай гузвай макъалайра гъа девирриз талукъ шикиларни гузва. Им пара хъсан кар я. Вучиз лагъайтIа шикилри макъалада ганвай делилар мад гъилера тестикъарзава. Куьне Дагъустандин АрхитIрин хуьрай гайи макъала мисал яз къалуьриз жеда. Ина гъам къадим Алпан килисадин шикил ганва, гъамни адан цла авай къадим кхъинар.

Чи къагъриманрикай кхъидайла

куьне абурун шикиларни гун рикIелай ракъурзавач. Ихътин шикилар алай девирдин чи художникри чIугунвайбур я. Месэла, чи ватангъили, машгъур сеняткар Сейфеддин Сейфединова яратмишнавай чи халкъдин чIехи къагъриман Гъажи Давудан шикил гила гзафбуру чпин кIвалера хуъзва. Ихътин шикилри газет мадни метлеблу ийизва. И кар давамарунин рекъе за квез агалкъунар тIалабзава.

Новруз АТЛУХАНОВ,
КIулар мегъер

“САМУРДИН” МЕКТЕБ

Хъана хъанач кьуьгъуьррин са хизан. Къвалахунал гзаф рикл алай и гъайванри сад-садаз куьмек гуз, лугъуз-хъуьрез чпин югъ няни ийидай. Датана кар-кеспидик гелкъведай абур: ичерни бебеликар къватлавайди гым, шуьмьгъарни инияр кьурурзавайди гым. Садбуру бицлек кьуьгъуьрриз аявалдай, муькуьбуру миьхивилерин къвалахар ийидай.

Шиндакъ тлвар алай виридалайни гъвечли кьуьгъуьр хизандикай

къакъатиз, къвалахрикай кьил къакъудиз, хизандив агат тийиз къекъведай. Чехибур кваз такъаз, гъвечлибуруз дуван къадай ада. Вичин туькьул гафаривни члуру кьилихрив алаз-алачиз хайибурун хатурдик хуклурдай Шиндакъа.

Садра Шиндакъ таран кланик ярх хъанвай. Ада цавай физвай лифер гьисабзавай. И члавуз буба кьуьгъуьр адаг агатна лагъана:

- Фена муг кьуру пешерикай миьха, цийибур еклягъа.

Шиндакъа хъел кваз жаваб гана:

- Куь хизандин къвалахри зи чан туьтуьниз гъанва. Герек гъарада вичин кьил вичи хуьн. Мад квез и патара зи гелни ахквадач.

Икл лагъана ам чин элкьуьрна фена. Шиндакъаз жезмай къван хайибурувай яргъариз акъатиз кланзавай. Цийи чкаяр, маса гъайванар аквада лугъуз хвешизвай адаз. Ингъе адан хвешивал яргъал фенач. Вичиз тлуьн жагъурун тийижир кьуьгъуьрдиз гзаф гишин хъанвай. Йиф хъайила икъван гагъди садрани ялгъуз амукъ тавур кьуьгъуьрдин чанда

кичл гъатна.

Садлагъана жанавурдин къувдин ван галуьна адан япарихъ. Типрен экъис хъанвай члехи керкил вилер акурла Шиндакъ гарун хура авай зулун пеш хъиз юзана. Са герендилай цавари гугрум-пахърахъна, йифен цав цайлапандин экверив ацлана. Кьуьгъуьр кичлела чуьнуьх жедай са тлвек жагъуриз алахъна. Галатна гъалдай фейила са тарцин хъалхъам-

ШИНДАКЪ

МАХ

диз гъахъна кис хъана ам. Экуьналди адавай вил мичлиз хъанач.

Югъ ахъа хъайила кьил къецик акъудай кьуьгъуьрдиз хъалхъамдин патавай алатна физвай кьуьр акуна. Чапраса адаз лагъана:

- Гъей, я кьиф! Вун чи тамун гъайванриз ухшар туш, лагъ кван вун гъинай атанватла.

- Зун кьиф туш, кьуьгъуьр я! - лагъана Шиндакъа хъел галаз.

- Са цазни алачир кьуьгъуьр жеч гъа! - лагъана кьуьре.

Хъалхъамдай экъечлна вичиз килигай Шиндакъан пагъ атлана.

Кичлелили адаз акъван тади ганвай хъи, далудал алай цацар сад хъиз авахънавай. Ам халисан кьифрез ухшар хъанвай. Кьуьгъуьр зарулдаказ шехъна. Кьуьре жузуна:

- Я стха, вун вучиз шехъзва?

- Шехъ тавуна вучин? Зун гъатнавай югъ аквазвачни ваз?

Язух атана чапрасаз кьуьгъуьрдин. Ада Шиндакъаз куьмек гун къетлна:

- Чна ви хайибур жагъурда. Абурун патав ви тлалар-къвалар вири алатда.

Кьуьгъуьррин хизан чпин адетдин къвалахрик гелкъвезвай береди садлагъана абуруз гуьнедай эвичизавай,

саракай гъвечли са кьиф къатнавай кьуьр акуна. Шиндакъ хайибурукай садазни чир хъанач. Ам чукур из алахънавай кьуьгъуьрар. Шиндакъ кьил кудна шехъиз-шехъиз хъфидайла дидедиз адан ван хъана. Адаз ам вичин аял тирди чир хъана.

Шиндакъ гъатнавай югъ акур кьуьгъуьрар мягътел хъанвай. Адан кстахвилер риклелай алатнавай виридан. Чпин арада меслятар авур кьуьгъуьрри Шиндакъ юкъва туна. Абуру чпин далуйрал алай цацар садсад, къвед-къвед акъудиз Шиндакъан къецил далудал галклурзавай.

Регъуьла Шиндакъавай кьил хкажна абуруз килигиз жезвачир. Кьуьгъуьрдин клалубда гъат хъувурла ада ван алаз лагъана:

- Хизандин къадир заз гила чир хъана. Вуч хъсан я куьн аваз!

Гъа югъ, къенин югъ Шиндакъ вири къвалахрин клвенкве ава.

АЗИЗРИН Севда

Илим чирун халкъ
хуьнив сад я.

Лезги халкъдин мисал

ЧИ БАРКА

«Самур» газетдин клев дустарикай тир Исмаиллы райондин Сумагъаллы хуьруьн юкъван мектебдин муаллим, вичихъ 40 йисан педагогвиллин стаж авай Макъсуд Халилован и йикъара 60 яшар хъана. Хуьруьн муаллимри, агъалийри адан юбилей гегъеншидиз къейд авуна.

Эхиримжи къад йисуз районда чи газет теблигъ ийизвай Макъсуд муаллим «Самур» газетдин коллективди риклин сидкъидай тебрикзава, адаз чандин сагъвал ва уьмуьрда цийи агалкъунар тлалабзава.

«САМУР»

Риклел хуьх!

1. Чеб сесерин къватлалар тикрар хъуналди арадиз атанвай тлѳбиатдин къетлен сесериз ухшар авай гафар арада дефис аваз кхьида: дарам-дурум, лухъ-лухъ, итлѳи-битлѳи, ларахъ-лурухъ ва мсѳ.

2. Чеб манадин жигъетдай сад-садаз акси (антонимар), я тахъайтла лап муькъва мана авай (синонимар), асул падежда аваз ибарат хъанвай существительнийрин къве паюнин арада дефис эцигда: диде-буба, вах-стха, кьилер-къвачер, клан-пун, рикл-дурклун, хийир-шийир ва мсѳ.

3. Лугъ суффикс квай кьуллугъ, пачагълугъ, ва сагълугъ гафар квачир амай вири дуьшуьшра существительнийр эжирда х аваз кхьида. Месела: буллух, кьумлух, къаамишлух ва мсѳ.

4. Вал суффикс квай гафарин теквилин къадардин асул падеждилай гъейри, амай вири формаира - вал суффикс ачух сес и сесиниз элкъведа. Месела: къегъалвал-къегъалвили, къегъалвализ, къегъалвилин, къегъалвиле ва икл мад.

ЧИ БУБАЙРИ ЛАГЪАНАЙ...

- Уьмуьрни куьтягъ жеда, къвалахар куьтягъ жедач.
- Кар авурди крарин, кар тавурди гафарин иеси жеда.
- Жуван ирид аквадач, кьуншидин сад аквада.
- Ламраз пурар ягъуналди адакай шив жедач.
- Виридалайни четин кар ахмакъ гъавурда тун я.
- Рикл дар тахъайтла, дуьнья дар жедач.
- Аллагъди кхъейди бендедивай члуриз жедач.
- Шаир виринра шаир я, пачагъ са анжах вичин вилаятда.
- Вацл гьикъван яргъи хъайитлани, а кьил гъуьл я.
- Нисинилай экъечлѳай Ракъини чим гудач.
- Харчи гатайдал марфадин тѳям жедач.
- Кѳандайда гаф вилеривни лугъуда.
- Кѳанидаз гъуьрмет пара жеда.
- Яд вацлун кьилияй рагъул жеда.
- Ялдай яцрал тѳвал элягъда.
- Яцраз вичин крчар залан туш.
- Кард ацукъай чкадал цѳакул аламукъда.
- Квак ичин къенез ягъада.

СКАНВОРДДИН ЖАВАБАР

Дуьз цларара:

Къирмаж, гирдим, иситла, мадара, тѳвал, гьис, арх, араб, авара, лув, асир, таза, тил, ибадат, араба, камар.

Тикл цларара:

Гими, «Умуд», жум, гъижа, гам, рад, ипри, арха, агъвалат, аставал, варис, лабар, рузи, ибара, ваба, бак, дам, тар.

“САМУР” ХУЪН ВИКІЕГЪАЛВАЛ Я

И йикъара чи редакциядин мугъман хъайи Кіңар райондин

Редакциядин мугъманар

Мучугъ хуърай тир кхъираг Агъаверди Аливердиеван сифте гафар ихътинбур хъана: «Самур» газет хуън викиегъалвал я.» Ибур дуъшуъшдин гафар туш, - лагъана кхъирагди, - «Самурди» вегъей сифте камар, гуъгъуънлай ам кьериз-царуз акъатай йикъар, газет кieverа гъатай беряр зи рикел хъсандиз алама. Ингъе 1997-йисуз чи журналистар тир Седакъет Керимовади ва Муъзеффер Меликмамедова «Самур» акъудун давамарда лагъана хиве кьуначиртла, газет кieverун мумкин тир. Вуч хъсан я хъи, ам клев хъанач, акси яз виликандалай генани хъсандиз, генани марагълуз акъатна.

За авайвал лугъуза, вичин метлеблувални тартиб фикирда кьуртла, кье чи республикада «Самурдив» кьведай газет авач. Гъайиф хъи, чун адав герек тир кьван кланивилевди эгечлавач. Газет кхъин, адаз куъмек гун кье гъар са лезгидин буржи я, вучиз лагъайтла ам чи халкъдин аквадай вил, рахадай мез я. Шумуд йисар я газетди икьван гагъди чаз тийижир тарихар винел акъудиз. «Самур» чи чІалан миъивал хуъзвай, ам вилик тухузвай чІехи женгчи я. Газетди чи меденияткай, адетрикай, ацукъун-къарагъуникай гъикъван хъсандиз кхъизва. Ада чак дамах кутазва. Чаз ихътин газетдин кьадир хъунухъ герек я.

- Агъаверди муаллим, Куъне ихтилатдик газетдилай вучиз кьил кутуна? - лагъана жузуна чна.

Ада гъа вичин саягъда, чина хъвер аваз, ван алаз лагъана:

- Я хизан сагъ хъайибур, чакъ исятда газет кьван кар алай маса месэла авани? Газет тушни алай вахтунда чаз чи чІал, чи лезгивал хуъз куъмек гузвайди? Садни, виликай «Самурдин» 25 йисан юбилей кьезва эхир. Чун лезгияр жуван хайи газетдин кьадир авайбур тиртла, адан тираж кье 2000 ваъ, 25000 хъун герек тир.

Гъахъ гафуниз вуч лугъуда кьван. Виликай кьезмай йисан январдиз

«Самур» акъатиз 25 йис тамам жезва. Са гафни авачиз, ам мад 25 йисуз ва генани гзаф йисара хуън патал чна гъар сада хъсандиз фагъумна кланзава. Им кьилди давамарна кланзавай ихтилат тирвилей чна кхъирагдивай вичин яратмишунрикай лугъун тІалабна:

- Алай вахтунда Куъне вуч кхъизва?

- И йикъара за жуван цийи ктаб чапдиз гъазурнава. Адак гъикаяяр ва яргъал йисарин рикел хкунар акатнава. Гъикаяйрин тема алай девирдин чакъ къалабулх кутазвай месэлаяр я. Са бязи гъикаяяр инсандин кьенепатан алам, адан фикир-фагъумар ачухарзавайбур я, лугъуз жеда. Жува кхъенвайбурукай за вуч лугъун, ктаб чапдай акъудун кьисмет хъайитла, клелдайбуру чпин гаф лугъурай.

- Куън гъакІни чаз лезги чІалан кьериз-царуз менфят кьачузвай, рикелай ракъурнавай гафар кІватІзавай кьелемэгъли хъиз чизва. Куъне ихътин гафар мадни кІватІзавани?

- Эхъ, кІватІзава. За «Самурдин» «Гафалаг» рубрикадик кваз газетдиз акъудун патал са кьадар гафарни гъанва.

Килигна чна а гафариз. «Гафалаг» рубрикадиз кутугайбур тир. Кхъирагдиз разивал кьалурна, адаз уьмуьрда ва яратмишунра цийи агалкъунар тІалабна чна.

Айнур БАЙБУЛАТОВА

ГАФАЛАГ

Агахъун

Агъаг

Закъум

Закъумхъач

Зибре

Къаллаж

КъанцІархъан

КІуьрт

Мишекуьр

Мэрк

Невегъ

Пегъел

Пож

Пилек

Пугъу

Пшекъ

Суьнбе

Тим

Тихим

ТІахраг

Урхан

Ялкъаван

- кьил кутун

- чІехи кьаб

- зегъер

- зегъер галай хъач

- кьиф

- затІни авачир

- акъулсуз

- тепе

- чуьлдин кьиф

- алакьунрин пай

- рахазвайдаз мукъвал чка

- гъейрат

- цІуру пек

- леке

- алакьунар авачир

- кьелечІ лаваш

- тунел

- нур

- гъилибан

- дагъдин цуьк

- машгъул

- тарарал жедай хъач

ОБЩЕСТВЕННЫЙ ПРОЕКТ

ВЕДЁТСЯ ПОДГОТОВКА К СЪЁМКАМ ФИЛЬМА НА ЛЕЗГИНСКОМ ЯЗЫКЕ

Как мы уже сообщали, в целях сохранения родного языка планируется создание двухчасового художественного фильма. Сбор добровольцев, желающих принять участие в проекте, состоится 9 декабря в 17:00 в редакции газеты «Самур». Это любительская съёмочная группа состоящая из сценариста, режиссёра, видеооператоров, монтажёров, актёров, а также волонтёров, небезразличных к культуре родного народа.

В фильме много ролей и массовых сцен, так что работа найдётся для всех. Приветствуются интересные идеи и предложения. Будем рады всем, кто захочет принять участие в осуществлении проекта. Фильм будет насыщен этнографическими, традиционными, фольклорными элементами, присущими менталитету нашего народа. Самое главное достоинство фильма будет заключаться в том, что зрители смогут насладиться красотой чистой, грамотной лезгинской речи.

Звоните нам. Не стесняйтесь поведать нам о своих талантах и возможностях. Не упустите уникальную возможность раскрыть свой потенциал.

Оргкомитет

Продается

двухэтажный дом в Кусарах. Евроремонт, мебель, постоянная вода, газ, телефон, фруктовый сад (6 соток). Тел 055 530 10 05

ША ЛЕЗГИ ЧІАЛАЛ РАХАН

Къавум напар мехъерик - Сватъи на свадьбе

- Гена чун санал ацукъарайди. Къве гаф ийиз жеда.

- Хорошо, что нас усадили рядом. Будет о чем поговорить.

- Заз ина касни чидач. Авайвал лагъайтла, мехъерин несини вуж ятла чидач.

- Я здесь никого не знаю. Честно говоря, даже хозяйина свадьбы не знаю.

- Зазни чидач. Зун ви хатурдай атайди я.

- И я не знаю. Только ради тебя и пришла.

- Зи хатурдай?! Ви мукъабур тушни?

- Ради меня?! Разве они не твои родственники?

- Ваъ, заз вибур хъиз хъанвай.

- Нет, я думала твои.

- Мад атайди атана, ял ягъан.

- Ну, раз уж пришли, хоть отдохнем.

- Буна акІ вучзава?

- Что это ты делаешь?

- Япара памбагар твазва, биши жез кичІе я.

- Вату в уши вставляю, боюсь оглохнуть.

- Ава кьван тІуьнар вуч я! Гъич инсаф ийизвач чаз.

- Сколько же здесь еды! Совсем нас не жалеют.

- За чиз-чиз- экуьнлай клусни фу тІуьнач.

- Я специально с утра ничего не ела.

- Чара авач, кье тІуьна кланда.

Гъайиф я ман, терг тахъурай.

- Придется сегодня поесть. А то жалко ведь, пропадет.

СА ГЕРЕНДИЛАЙ.

ЧЕРЕЗ НЕКОТОРОЕ ВРЕМЯ.

- Вуч ятлани ял кьунва зи.

- Что-то мне дышать тяжело.

- Эха са тІимил, гила торгунин тІямдиз килигна кланзава. Пака-гъанлай диета хуьда чна.

- Потерли чутук, осталось только торт попробовать. А с завтрашнего дня сядем на диету.

- Пака ислен яни?

- Завтра понедельник?

- Ваъ, арбе я.

- Нет, среда.

- Пагъ, ислендин югъ саклани зи гъиле гъатзвач хъи, диета хуьн.

- Эх, вот никак не могу заставить понедельник, чтобы сесть на диету.

МАД СА ГЕРЕНДИЛАЙ.

СПУСТЯ ЕЩЕ НЕМНОГО ВРЕМЕНИ.

- Гъикъван тІуьртлани са вуч ятлани агакъзвачир хъинди я.

- Столько всего поела и все равно как-будто чего-то не хватает.

- Ша за лугъун. Са клус нисини фу.

- Давай я угадаю. Кусочка сыра с хлебом.

- Эхъ, эхиримжи вахтара вуч тІуьртлани гугъуьнай са гъевчІи клус нисини фу рикле акъада.

- Точно, в последнее время, что бы я ни поела, напоследок хочется закусить кусочком сыра с хлебом.

- Чехибуру тІуьн гъадав тамамардайла чун абурал хъуьредаи.

- Когда родители так заканчивали трапезу мы над ними смеялись.

- Дидеди чаз «Акъваз, квезни кьуьзуь хайила сивин дад чир жеди» лугъудай.

- Мама говорила: «Вот состаритесь, и тоже научитесь понимать этот вкус».

- Кьуьзуьвал атанва жал?

- Неуж-то старость пришла?

ТуькІуьрайди:
АЗИЗРИН Севда

САМУР

Баş редактор
Sədaqət KƏRIMOVA

Redaksiyamızın ünvanı: AZ 1073
Bakı, Mətbuat prospekti,
“Azərbaycan” nəşriyyatı, 3-cü
mərtəbə, 101-ci otaq.
www.samurpress.net
www.sedagetkerimova.com
e-mail:sedagetkerimova@gmail.com

Hesab nömrəsi:
26233080000
“Kapital bank”ın 1 saylı
Yasamal filialı
kod 200037
VÖEN 130024708
Qəzet Azərbaycan

Respublikasının Mətbuat
və İnformasiya Nazirliyində
qeydə alınıb.

Qeydiyyat nömrəsi - 78

İndeks: 5581
Sifariş: 3354
Tiraj: 2000
Tel:(012)432-92-17

“Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunmuşdur